

De rugslag

Heerlijk liggen in het water. Als kind hebben ze mij de schoolslag aangeleerd, maar naast mij gaat een zwemmer schokkend en met hoge snelheid vooruit. Geen schoolslag te zien, want met zijn twee lange poten voert hij de rugslag uit. En dat alles gebeurt niet op het wateroppervlak, maar net daar onder. In verhouding met mij wint de anderhalve centimeter grote ruggenzwemmer met gemak de zwemwedstrijd.

Je denkt misschien dat het beestje ontzettend van zwemmen houdt, maar eigenlijk hangt hij veel liever lekker rustig tegen het wateroppervlak aan. Als je er een ziet, dan kijk je eigenlijk op zijn buik. De grote achterste zwempoten houdt hij uitgespreid en het lijkt alsof hij zich met de voorste vier poten tegen de waterspiegel afzet. Ondersteboven hangt hij te wachten en met zijn grote ogen kijkt hij in het rond of er een muggenlarf, klein visje of kikkervisje langs zwemt. Maar zijn ogen zijn ook naar boven gericht. Valt er een beestje op het water dan voelt hij met zijn poten de watertrillingen en schiet hij er op af. Met zijn voorpoten pakt hij de prooi vast en hij prikt zijn lange zuigbuis in het slachtoffer en zuigt die lekker leeg. Heb je een ruggenzwemmer gevangen en pak je hem verkeerd vast, dan steekt hij die steekbuis – om zich te verdedigen – ook in jouw hand. Dat zijn venijnige prikken, waardoor hij ook wel waterbij wordt genoemd.

Een andere naam voor dit dier is bootsmannetje. Je kunt zijn lijf als het bootje voorstellen en zijn twee zwempoten als de riemen waarmee hij roeit.

Notonecta glauca, Gewoon bootsmannetje, (foto Saxifraga-K. Marijnissen)

Hoe kom je als waterdier aan voldoende zuurstof als je geen kieuwen of longen hebt? Een tegen het wateroppervlak aanhangende ruggenzwemmer houdt de punt van zijn achterlijf net boven water. Daar zit een ademopening waardoor de lucht onder zijn vleugels terecht komt. De haartjes rondom die opening kun je ook goed zien. Ook aan de buik van het beestje zitten haartjes. Door de extra lucht daartussen ziet het er

zilverkleurig uit. Bij gevaar zwemt hij dieper de vijver in, maar komt door de verzamelde lucht snel weer bovendrijven. Doe je een gevangen ruggenzwemmer in een pot, dan zal hij zich ook aan alles vastgrijpen om maar niet te snel weer bij dat gevaarlijke wateroppervlak te komen. Takjes, waterplanten, maar ook andere waterdieren grijpt hij dan vast. Veel omstanders denken dat hij dan zijn roofzuchtige aard goed laat zien, maar het is meer een actie van een houvastzoekende.

Ruggenzwemmers zijn algemeen in bijna alle typen water: het Wilhelminakanaal, de Piushaven, alle plassen en poelen, en ook in kleine tuinvijvers. Hun aanwezigheid zegt weinig over de waterkwaliteit. Bevalt het water niet, dan gaan ze gewoon op zoek naar een betere plas. Het zijn namelijk ontzettend goede vliegers. Voor een natte ruggenzwemmer de lucht in kan, moet hij zich eerst drogen. Hij kruipt op de rand van de vijver of hij gaat met zijn buik op het water liggen. Na een tijdje zijn zijn gevouwen vleugels op zijn rug zo ver opgedroogd dat hij ze verder uitklapt en wegvliegt. Wil je ruggenzwemmers in huis in een aquarium nog eens goed bekijken, sluit de bovenkant dan goed af. Als je even niet oplet, en dat is soms binnen een paar minuten gebeurd, dan hebben ze het water al vliegend verlaten en vind je ze elders in huis voor het raam weer kruipend terug.

Als ik toch niet kan winnen met zwemmen, dan ga ik lekker op mijn buik aan de rand van de vijver liggen. Misschien geeft dat waterschouwspel wel meer voldoening dan het krijgen van die zwemmedaille.

Rob Vereijken
Juli 2021